

RAADSVOORSTEL

Zaaknummer: 1370062
Datum: 29-08-2025
Portefeuillehouder: Wethouder Van Leeuwen
Team: Openbare Werken
Contactpersoon: J.M. Krijger

Onderwerp

Samen bouwen aan een mooi en toekomstbestendig Thools landschap – Vaststelling Landschapsontwikkelingsprogramma (LOP) gemeente Tholen

Voorstel

1. Het Landschapsontwikkelingsprogramma (LOP) vast te stellen als inspiratiedocument voor de ontwikkeling van het landschap van Tholen en Sint Philipsland.
2. De acht “gouden kansen” uit het LOP te gebruiken als strategisch raamwerk en deze, in samenwerking met gebiedspartners en met breed draagvlak, verder uit te werken tot uitvoerbare projecten.
3. De gemeente Tholen een actieve, verbindende en faciliterende rol te laten vervullen bij de uitvoering en de borging van projecten.

Inleiding

Het landschap van Tholen en Sint Philipsland heeft volop karakter en schoonheid met een rijk en gevarieerd landschap van polders, dijken, kreken, schorren en historische dorpskernen. In het beleidsprogramma 2022–2026 heeft de gemeenteraad de ambitie uitgesproken om dit unieke landschap te versterken met het oog op ruimtelijke kwaliteit, natuur, landbouw, recreatie en klimaatbestendigheid. In het beleidsprogramma heeft u gevraagd om een landschapsontwikkelingsprogramma (LOP) en dat bieden wij u hierbij aan.

Recente ontwikkelingen onderstrepen het belang van het LOP. In de raad van 3 juli 2025 is bij de behandeling van de Kadernota 2026 een motie aangenomen, ten aanzien van de beschikbaarheid van zoet water. Het verzoek van de raad is, om na te gaan, of de zoetwaterbeschikbaarheid op onze eilanden kan worden verbeterd. We hebben u onlangs geïnformeerd over onze betrokkenheid bij de planvorming rondom de ‘Zuidwestelijke Delta’. Mede op basis van het LOP willen we concrete plannen ontwikkelen voor verbetering en verfijning van het zoetwatersnetwerk.

Het Landschapsontwikkelingsprogramma (LOP) geeft deze ambities vorm. Het is bedoeld als inspirerend en uitnodigend document dat aanzet tot samenwerking en richting biedt bij ruimtelijke keuzes. Het LOP bouwt voort op de Omgevingsvisie van Tholen en verrijkt en versterkt deze visie, om die in het Omgevingsplan te kunnen uitwerken.

Samen met lokale gebiedspartners en betrokken organisaties is het LOP tot stand gekomen. Het weerspiegelt hun ideeën, ambities en liefde voor het landschap. Op 14 november 2024 informeerden wij u over de opstelling van het LOP (zie bijlage 2). Op 27 februari 2025 bespraken we in een informatieve vergadering de voortgang en input uit gehouden werksessies. Tijdens een vervolgsessie is het conceptrapport samen met gebiedspartners verder uitgewerkt. Reacties zijn zorgvuldig meegenomen en vertaald naar duidelijke vervolgstappen (zie bijlage 3). Het eindproduct is een gedragen en richtinggevend rapport dat nu ter besluitvorming voorligt.

Doelstelling

- Het benoemen en beschermen van de bestaande ruimtelijke kwaliteiten.
- Het in beeld brengen van knelpunten en kansen voor landschapsontwikkeling.
- Het formuleren van gouden kansen voor het landschap.
- Het bieden van concrete handvatten en ontwerpprincipes voor projecten.
- Het versterken van samenwerking tussen overheid, agrariërs, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Argumenten

Waarom dit landschapsontwikkelingsplan (LOP)?

- 1.1 *De raad heeft in het beleidsprogramma 2022 – 2026 gevraagd om een LOP.*
In het beleidsprogramma 2022 – 2026 ‘Samen leven, ruimte geven’ heeft u aangegeven, dat u in samenspraak met onze strategische partners, een landschapsontwikkelingsplan wilt laten maken, waarbij rekening wordt gehouden met de effecten van klimaatverandering (zeespiegel, hitte, droogte, wateroverlast et cetera), zodat u na vaststelling aan de slag kunt gaan met de uitvoering (actiepunt 9.3.);
In het beleidsprogramma heeft u tevens aangegeven, dat u de ontwikkeling wilt bevorderen van een toekomstbestendige agrarische sector, met als insteek een strategische alliantie met de agrariërs als dragers en beheerders van het landschap: u wilt daarbij ruimte scheppen voor aanvullende maatschappelijke en groen-blauwe diensten, het terugbrengen van oude landschapsstructuren, bloemrijke akkerranden en toeristische plannen als nieuwe economische dragers (verbrede landbouw) (actiepunt 9.2.).
- 1.2 *Het LOP bouwt voort op de Omgevingsvisie Tholen (2024)*
Het LOP geeft verdere richting aan ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij de Omgevingsvisie het kader vormt. Het LOP is geen programma zoals bedoeld in de Omgevingswet en is juridisch niet bindend. Wij kiezen er bewust voor om een programma te maken dat vooral gebaseerd is op samenwerking en uitgaat van positieve energie van de betrokken medespelers. Het LOP biedt een integrale visie op het landschap en fungeert als inspiratiedocument dat partijen stimuleert en betreft bij het behoud van kwaliteiten en het bouwen aan een gezonde leefomgeving.
- 1.3 *Het LOP is een degelijke basis voor gezamenlijke uitvoering, ook bij zoetwaterprojecten..*
Het programma is tot stand gekomen in samenwerking met inwoners, gebiedspartners en andere stakeholders. Dit vergroot het draagvlak en de uitvoerbaarheid van landschapsmaatregelen. Het LOP combineert vaste ontwerpprincipes met ruimte voor lokale invulling, afhankelijk van de situatie ter plaatse. Het LOP geeft richting bij ruimtelijke keuzes en zet daarbij in op gebiedspartners die kansen en mogelijkheden zien om gezamenlijk projecten te ontwikkelen. Zo kan bijvoorbeeld bij uitvoering van concrete projecten die gericht zijn op verbetering van de zoetwatervoorziening ‘werk met werk’ gemaakt worden.

- 1.4 *Het landschap is ook onderlegger voor de toeristisch-recreatieve visie.*
In de raadsvergadering van 5 juni 2025 is de strategische visie voor toerisme en recreatie, 'Tholen: bewuste bestemming, natuurlijk in balans' vastgesteld. Voor toerisme en recreatie is het landschap de onderlegger. Het biedt bovendien nieuwe mogelijkheden voor verbrede landbouw. Het landschapsontwikkelingsprogramma biedt inspiratie voor concrete projecten.
- 1.5 *Het LOP helpt bij het opsporen van kansen en mogelijkheden.*
Het LOP helpt bij het bundelen van projecten en het gericht inzetten van gemeentelijke en externe middelen, zoals subsidies en bijdragen van gebiedspartners. Het positioneert de gemeente als proactieve en toekomstgerichte overheid. Het LOP sluit aan bij bredere beleidsontwikkelingen zoals de Omgevingswet en Europese duurzaamheidsdoelen, waardoor mogelijkheden ontstaan om externe bronnen aan te boren..

Landschappelijke kansen

- 2.1 *Acht gouden kansen om het landschap te verbeteren.*
Er zijn acht gouden kansen geformuleerd: 1. (Her)beleefbare kreken, 2. (Ge)rust op de slikken en schorren, 3. Dijken beplant, 4. Wegen en bermen beplant, 5. Overhoeken beplant en akkerranden gezaaid, 6. Verleidelijke erven, 7. Cultuurhistorie (h)erkennen & versterken, 8. De versterkte rand. Deze kansen zijn gebaseerd op de unieke kwaliteiten van het Thoolse landschap en bieden concrete aanknopingspunten voor versterking. We gaan op zoek naar partners die deze kansen willen verzilveren.
- 2.2 *LOP draagt daarmee bij aan meerdere doelen.*
Het LOP biedt richting bij ruimtelijke keuzes, zonder juridisch bindend te zijn. Het combineert vaste ontwerpprincipes met ruimte voor lokale invulling, afhankelijk van de situatie ter plaatse en de bereidheid van partners om medewerking te verlenen. De kansen dragen mogelijk bij aan verbetering van de landbouw (door betere zoetwatervoorziening), recreatieve beleving, cultuurhistorisch erfgoed, klimaatadaptatie, biodiversiteit, ecologische veerkracht en vitaliteit van het landschap.

Uitvoering en samenwerking

- 3.1 *Op zoek naar uitvoerbare projecten met partners.*
De gemeente kan, door haar verbindende rol, samenwerking tussen gebiedspartners bevorderen en de uitvoering versnellen. Door te starten met kleinschalige projecten, beschikbare subsidies te benutten en capaciteit vrij te maken, wordt het LOP effectief vertaald naar de praktijk. Mocht uw raad concrete ideeën hebben over kansrijke projecten, dan staan wij daar uiteraard voor open.
- 3.2 *LOP inweven in bestaande projecten.*
We stellen voor om het LOP ook in te weven in bestaande projecten. Een goed voorbeeld is het landschapsplan bij de derde ontsluitingsweg, waarbij bedrijventerrein Welgelegen IV is ingeplant. Een nieuwe kans is de randweg bij Oud-Vossemeer en zo zullen zich nog vele kansen voordoen om via geplande projecten 'werk met werk' te maken.

Kanttekeningen en effecten

1.1 *Het landschap is niet van de gemeente ...*

In ons landelijke gebied zijn veel spelers actief: de agrariërs, de Provincie, het Waterschap, terrein behorende organisaties zoals Staatsbosbeheer en het Zeeuws Landschap, Rijkswaterstaat, particuliere eigenaren et cetera.

Voor verschillende maatregelen is medewerking van particuliere eigenaren essentieel. Het programma benadrukt het belang van vrijwillige deelname en beloning van agrariërs. Er wordt bijvoorbeeld ingezet op het stimuleren van erfbeplanting via subsidies. De gemeente kan stimuleren, motiveren en faciliteren, maar zonder medewerking van onze partners komen projecten niet tot stand.

2.1 *.... en dus gaan we op zoek naar partners die plannen en ideeën hebben ...*

Bij landschapsontwikkeling spelen agrarische, recreatieve, ecologische en maatschappelijke belangen, die uiteenlopende belangen hebben. Door middel van gezamenlijke sessies zijn de bouwstenen voor het LOP al afgestemd. Dit laat zien dat belangen in balans kunnen worden gebracht. Samenwerking en goede afstemming blijven essentieel voor een breed gedragen uitwerking. De gemeente kan via subsidies, pachtvereenkomsten en samenwerkingen met andere partners projecten ontwikkelingen uiteraard ook stimuleren.

2.2 *... en weven we het LOP waar mogelijk in, in lopende en geplande projecten.*

We hebben veel projecten op de rol staan. Bij de uitvoering daarvan kunnen we het LOP als leidraad gebruiken. Het inplanten van bedrijventerreinen en het aanleggen van groene randen rondom woningbouwplannen zijn daarvan voorbeelden.

3.1 *De gemeente ziet voor zichzelf een actieve en verbindende rol.*

De gemeente erkent haar rol als actieve en faciliterende partij. In hoofdstuk 4.1 wordt het belang van voldoende ambtelijke capaciteit en expertise benoemd, evenals het creëren van een werkbaar structuur voor samenwerking en uitvoering. Daarnaast is de voortgang uiteraard afhankelijk van beschikbare financiële middelen en de keuzes die daarin door de raad gemaakt worden.

Financiën

- Voor het nog te ontwikkelen uitvoeringsprogramma van het LOP is voor de jaren 2026 t/m 2028 jaarlijks een budget van € 200.000 opgenomen in de kadernota 2026. Deze budgetten zijn benodigd voor de uitwerking van een gezamenlijke visie met stakeholders, nadere studies, handreikingen, stimuleringsmaatregelen en de uitvoering van concrete startprojecten van het uitvoeringsprogramma (o.a. bloemrijke akkerranden, groen-blauwe dooradering, landschappelijke inpassingen van bebouwd gebied en kernrandzones).
- Ook kan gebruik gemaakt worden van budgetten die beschikbaar komen in het kader van het 'living lab' dat we samen met de gemeente Schouwen-Duiveland en de kennisinstellingen opzetten via de Regiodeal zesde tranche; daarvoor is in de Kadernota een bedrag opgenomen van € 150.000,-;
- Voor de uitvoering van projecten kunnen door middel van subsidieaanvragen middelen beschikbaar komen via Europese, nationale en provinciale regelingen (o.a. biodiversiteit, water, klimaatadaptatie).
- Het LOP stelt dat de gemeente een actieve rol moet nemen in het verkennen van stimuleringsmogelijkheden en het opzetten van een gestructureerd proces om deze middelen aan te boren.
- Het LOP kan gestalte krijgen door slim mee te liften op gemeentelijke projecten die nog uitgevoerd worden.

Juridische gevolgen

- Het LOP is niet wettelijk verplicht en heeft geen directe juridische status of werking.
- Het dient als inspiratie- en beleidsdocument dat richting geeft aan toekomstige omgevingsplannen en gaat uit van samenwerking op vrijwillige basis.

Communicatie

Actieve communicatie met samenwerkingspartners en belanghebbenden is essentieel om draagvlak en betrokkenheid te behouden. Dit betekent dat er in de vervolgstappen expliciet ruimte moet worden gemaakt voor heldere informatievoorziening, overleg waarin ruimte is voor dialoog en het samen met betrokkenen uitwerken en vormgeven van ideeën en plannen.

Vervolg

De volgende acties en volgorde van prioritering, gericht op het organiseren, ondersteunen en monitoren van de uitvoering, worden voorgesteld:

1. Starten met plannen op eigen gronden, waarbij gebruik wordt gemaakt van beschikbare budgetten en capaciteit. Hiervoor zijn als concrete projecten in beeld: Waterberging Stenenkruis nabij Tholen, Groen-blauwe zone Molenvliet in Tholen en Randweg Oud-Vossemeer.
2. Samenwerkingspartners uitnodigen om binnen hun eigendommen aan de slag te gaan met het benutten van de gouden kansen, bijvoorbeeld door het opstarten van projecten of pilots die bijdragen aan de landschappelijke kwaliteit.
3. Capaciteit en expertise binnen de organisatie versterken om het programma duurzaam te kunnen uitvoeren.
4. Een werkstructuur binnen de gemeentelijke organisatie inrichten die gericht is op uitvoering, samenwerking en monitoring.
5. Projecten in samenspraak met gebiedspartners (zie ook communicatie) prioriteren, zoals het dijkenplan, erfbeplanting, bescherming van kreken en aanleg van akkerranden.
6. Jaarlijks aan de gemeenteraad terugkoppeling geven van uitvoeringsagenda, voortgang en resultaten.

Bijlage(n)

1. Landschapsonwikkelingsprogramma Tholen en Sint Philipsland (inclusief kaartmateriaal en visualisaties).
2. Raadsinformatiebrief.
3. Reacties op het conceptrapport en verwerking ervan.